

komoly szerzőt, hogy ha már mindenáron kiadásra szánta ezt az írását, miért nem külön füzetben jelentette meg? MAKRAI LÁSZLÓ.

Nagy Zoltán: *A magyar litográfia története a XIX. században.* (A Budapesti Kir. M. Pázmány Péter-Tudományegyetem Művészettörténeti és Keresztényrégészeti Intézetében készült doktori értekezés.) Budapest, 1934. 8-r. 136 l. 16 kép. Címlap: JEGES ERNŐ.

A litográfia (könyomás, kőrajz) története eddigelé csak kevesek által művelt s jóformán csak kezdetein megmunkált (ISOZ, SIKLÓSSY) területe a magyar kultúrhistóriának. Pedig méltán érdemelne több figyelmet, már csak eleven időszerűségénél fogva is, hiszen a reklámtchnikának, a plakát előállításának máig, sőt ma igazán szinte kizárólagos eszköze a könyomógép. Nem is szólva arról a szerepéről, amelyet az elmúlt évszázad folyamán hazánkban betöltött. Évtizedek teltek el úgy, hogy a könyomat úgyszólván egyedül szolgálta ki közönségünk kulturális igényeit. Kőrajzokon elevenedtek meg az első hazai lóversenyek jelenetei, első karrikatúránk s könyomással készültek első bélyegeink is. A litográfia története valóban jóval több, mint csupán magának az iparágak, a szakmának története. Egy darab divattörténet, egy jó rész tájrajz s egy darab művészettörténet; bizonyos, hogy a művészi ízlés megíratlan fejlődéstörténetében előkelő hely illeti meg.

S éppen, mert ilyen sokrétű, sok mellékvágányra futó stúdium, tartjuk szerencsés gondolatnak, hogy NAGY ZOLTÁN nyúlt hozzá, ki a művészettörténész iskolázott ízlésével, biztos szemével igazodik el a sok szempont között, e mellett azonban a szakmabelit sem hanyagolja el. Sőt, a különböző nyomási eljárások ismertetésével kezdi s csak ezután veszi sorra azokat a külföldi — túlnyomólag osztrák — műiparosokat és művészeket, akik a magyar képzőművészeti életre — főként a műpártolás és műkelendőség alakulására — jelentősebb hatással voltak: FRANZ JASCHKET, FISCHERT, HERINGET, FRANZ EYBLT, KRIEUBERT s a két ALTOT, a Dunavölgye és Pest-Buda festői szépségeinek első propagálóit, kiknek működése végighúzódik a századon. RICHTER FÜLÖP ANTAL és SCHMID JÁNOS, az első magyar mesterek, a témaválasztásban — minden kiválóságuk mellett — még passzívak: nem kívánnak nevelni, irányt szabni; műveik témáját a korigény, a minél nagyobb kelendőségre való törekvés determinálja; elsősorban a közönség spontán igényeire építenek. Fordulat következik azonban a WALZEL FRIGYES ÁGOST által 1836-ban átvett Trementsenky-féle üzem működésével. Igaz, hogy a kiváló WALZELnek e tekintetben olyan baráti kör állott segítségére — élén SZÉCHENYI ISTVÁN és SÁNDOR MÓRIC grófokkal, KOSSUTH LAJOSSAL, EGRESSYVEL és LENDVAI MÁRTONNAL —, aminővel szakmabeli az idő tájt egyáltalán nem, de meg

azóta is alig dicsekedhetett. A *kromolitográfiai (színes könyomás)* eljárásokra újonnan berendezett üzemek bekapcsolódása csak még fokozta könyomóiparunk munkaütemét s különösen történeti és családi mellképek irányában támasztott érdeklődést. A század derekán működő VIETORISZ ANTAL, GRIMM VINCE és SZERELMEY mesterek teljesítménye már a könyomásban rejlő lehetőségek határán mozgott, amidőn a szabadságharc bukását követő időszakban szinte megrekedt. A századvég közeledtével a művészek s a közönség érdeklődése lassan történelmi multunk felé fordul; ezzel az irányzattal azonban könyomóiparunk már nem tudott lépést tartani, mert „természeténél fogva sem felelt meg nagyobb kompozicionális feladatoknak“, — ahogy NAGY ZOLTÁN művének utolsó, a stílusfejlődés rajzát nyújtó fejezetében találóan állapítja meg (61. l.).

A dolgozatot a Pest-Budát ábrázoló kőrajzok jegyzéke, általános és szakirodalmi rész, végül lexikon egészíti ki, melybe a szerző hangyaszorgalommal hordta össze 182 könyomdász és kőrajzoló életrajzi adatait, műveinek jegyzékét s a vonatkozó irodalmat. Sajnálattal kell azonban megállapítanunk, hogy a kőrajzok formátumát és nagyságát csak elvétve itt-ott adja meg, ami erősen csökkenti a lexikon használhatóságát, mert tévedéseknek tesz ki mindenkiket, akinek a tengernyi művészietlen tömegárú között valami keresnivalója akad. Ettől a kis hiányosságtól eltekintve azonban a könyomás történetének ezen első összefoglaló előadására elmondhatjuk, hogy méltó magának a világszínvonalon álló magyar iparágnak hagyománydús multjához.

SUPKA ERVIN.

Az új Könyvek Könyve. — 173 író, művész, tudós vallomása olvasmányairól. — Összegyűjtötte és bevezetéssel ellátta KÖHALMI BÉLA. (Gergely R. kiadása. Budapest, 1937.) 398 l.

KÖHALMI BÉLA vállalkozása nem az első ilyen természetű munka irodalmunkban. Szintén az ő gondozásában már 1918-ban jelent meg egy azonos célkitűzésű kötet (Könyvek Könyve). A legelső ilyen mű azonban KÖHALMI első kiadványát is jóval megelőzte. GYALUI FARKASTól származik az ötlet, aki „Legkedvesebb könyveim“ címmel, 1903-ban bocsátotta ki az első magyar munkát, amelyben az akkori reprezentatív íróink ankerszerűen nyilatkoznak olvasmányaikról. A jelen gyűjtemény azonban minden előzőt felülmúl a megszólaltatott írók, művészek és tudósok nagy számával. „Az új könyvek könyve“ méltatása, tárgyánál fogva, irodalom-, műveltség- vagy ízléstörténeti szempontokat igényelne. Mi ezen a helyen nem terjeszkedhetünk ki ezekre a szempontokra, de a kötet végső konklúziója joggal érdekelheti a Magyar Könyvszemle olvasóját is. KÖHALMI ugyanis egy úgynevezett olvasmánystatisztikát csatol gyűjteményéhez. Ez az olvasmánystatisztika